

Rolnummer 1445
Arrest nr. 122/99 van 10 november 1999

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende de wet van 25 oktober 1919 tot tijdelijke wijziging van de rechterlijke inrichting en van de rechtspleging voor de hoven en rechtbanken, gesteld door het Hof van Cassatie.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en G. De Baets, en de rechters H. Boel, E. Cerexhe, H. Coremans, A. Arts en R. Henneuse, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij arrest van 29 september 1998 in zake A.B. tegen D. V.N., E. V.N. en L.M., waarvan de expeditie ter griffie van het Arbitragehof is ingekomen op 20 oktober 1998, heeft het Hof van Cassatie de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt het enige artikel, § XV, van de wet van 25 oktober 1919 tot tijdelijke wijziging van de rechterlijke inrichting en van de rechtspleging voor de hoven en de rechtbanken, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre het bepaalt dat de bevoegdheden van de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg in strafzaken, waaronder, met toepassing van artikel 7 van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, de bevoegdheid om de internering te gelasten van de verdachte die een feit, misdaad of wanbedrijf genoemd, heeft gepleegd, met name tegen de orde der familie of de openbare zedelijkheid, aan een kamer met één rechter opgedragen worden, terwijl de kamers van de correctionele rechtbank die uitspraak moeten doen over misdrijven tegen de orde der familie of tegen de openbare zedelijkheid, met toepassing van artikel 92, § 1, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, uit drie rechters moeten bestaan ? »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeshil*

De eiser tot cassatie is op 28 januari 1998 onder aanhoudingsbevel geplaatst wegens aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging, van meerderjarigen, waarbij in dit geval personen zijn aangerand die vanwege een fysieke of mentale afwijking bijzonder kwetsbaar zijn.

Bij vonnis van 15 mei 1998 heeft de raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel de internering van de verdachte uitgesproken. Bovendien heeft de raadkamer de verzoeken van twee burgerlijke partijen ontvankelijk en gegrond verklaard, en het verzoek van een derde onontvankelijk op burgerrechtelijk vlak.

Bij haar arrest van 30 juli 1998 heeft de kamer van inbeschuldigingstelling van het Hof van Beroep te Brussel dat vonnis bevestigd.

De verdachte heeft een voorziening ingesteld voor het Hof van Cassatie, dat hij heeft verzocht de voormelde prejudiciële vraag te stellen, wat bij het arrest van 29 september 1998 van het Hof van Cassatie is gebeurd.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

Bij beschikking van 20 oktober 1998 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 9 en 17 november 1998 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 20 november 1998.

Memories zijn ingediend door :

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 21 december 1998 ter post aangetekende brief;
- A.B., woonplaats kiezend te 1060 Brussel, Capouilletstraat 34, bij op 24 december 1998 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 6 januari 1998 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikkingen van 30 maart 1999 en 28 september 1999 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot respectievelijk 20 oktober 1999 en 20 april 2000.

Bij beschikking van 14 juli 1999 heeft rechter H. Boel, waarnemend voorzitter in functie, de zetel aangevuld met rechter H. Coremans.

Bij beschikking van 14 juli 1999 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 6 oktober 1999.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 16 juli 1999 ter post aangetekende brieven.

Bij beschikking van 29 september 1999 heeft het Hof de zaak uitgesteld tot de terechtzitting van 19 oktober 1999.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 1 oktober 1999 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 19 oktober 1999 :

- zijn verschenen :
- . Mr. O. Bastyns, advocaat bij de balie te Brussel, voor A.B.;
- . Mr. W. Timmermans *loco* Mr. P. Traest, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers E. Cerexhe en H. Boel verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Standpunt van de eiser tot cassatie

A.1.1. De raadkamer is van nature een onderzoeksgerecht, in tegenstelling tot de correctionele rechtbanken, die vonnisgerichten zijn. De opdrachten van die twee gerechten zijn fundamenteel verschillend. Vraag is of in dit geval, wanneer de raadkamer een internering gelast, zij niet als een vonnisgerecht moet worden beschouwd, dat uitspraak doet over de grond van de zaak. Het antwoord moet bevestigend zijn.

Ingevolge artikel 92, § 1, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek geldt het collegialiteitsbeginsel wanneer een beklaagde vervolgd wordt wegens tenlasteleggingen betreffende misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid. Het Hof van Cassatie heeft echter in zijn arrest van 29 september 1998 bevestigd dat die bepaling alleen betrekking had op de correctionele rechtbanken.

A.1.2. Of de beklaagde voor de raadkamer dan wel voor de correctionele rechtbank verschijnt, hij bevindt zich in dezelfde situatie. Dat geldt ook voor de tenlastelegging, uit het oogpunt van zowel de omschrijving als de gevolgen ervan. Aangezien de raadkamer uitspraak doet over de grond van de zaak wanneer zij beslist over de internering, is het niet in overeenstemming met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet dat zij uit een alleenrechtsprekend rechter is samengesteld, terwijl in hetzelfde geval de correctionele rechtbank collegiaal moet beslissen naar luid van artikel 92, § 1, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek. Bovendien kan in dat laatste geval één enkele rechter niet alleen over een internering beslissen, aangezien een bij meerderheid genomen beslissing vereist dat ten minste een tweede rechter ook zo moet beschikken.

De schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet die op die manier is vastgesteld, is des te flagranter daar zij alleen afhangt van de houding van het openbaar ministerie, dat kan kiezen om al dan niet de internering vanaf de procedureregeling te vragen.

Standpunt van de Ministerraad

A.2.1. Er bestaat wel degelijk een verschil in behandeling tussen twee categorieën van verdachten van misdaden of wanbedrijven tegen de orde der familie of tegen de openbare zedelijkheid, namelijk, enerzijds, de verdachten van wie de internering wordt gelast door de raadkamer met één enkele rechter, en, anderzijds, de verdachten die naar een correctionele kamer van de rechtbank van eerste aanleg zijn verwezen, met drie rechters.

A.2.2. Dat verschil in behandeling berust echter op een objectief criterium: internering is geen straf, maar tegelijkertijd een sociale veiligheidsmaatregel en een maatregel vanuit menselijke overwegingen, om ervoor te zorgen dat de krankzinnige of de abnormale geen schade meer kan toebrengen en, terzelfder tijd, om hem in zijn eigen belang een wetenschappelijk georganiseerde curatieve behandeling te doen ondergaan. De rechter moet zich dus hoofdzakelijk op de geestestoestand van de verdachte baseren om de internering te gelasten of te weigeren. De internering kan enkel worden gelast onder de dubbele voorwaarde dat de verdachte een feit heeft gepleegd dat als misdaad of wanbedrijf wordt aangemerkt, en dat hij op het ogenblik van het vonnis in staat van krankzinnigheid verkeert, namelijk een ernstige staat van geestesstoornis of van zwakzinnigheid waarin hij zich onmogelijk kan beheersen.

A.2.3. Het verschil in behandeling is in redelijkheid verantwoord. Ondanks de wijzigingen van artikel 92, § 1, 4°, van het Gerechtelijk Wetboek, is het oorspronkelijke doel ervan niet veranderd : door de strafzaken betreffende misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid aan de correctionele kamers met drie rechters toe te wijzen, heeft de wetgever het onpersoonlijke karakter van de rechtspraak en een opportune gedachtewisseling willen waarborgen, aangezien het om misdrijven gaat die de persoonlijke opvattingen van de magistratuur in de zaak betrekken.

Dat doel van de wetgever heeft te maken met de beoordeling van de grond van de strafzaak en meer bepaald met de vraag naar de schuld van de verdachte, die op grond van de innerlijke overtuiging van de rechters van de vonnisgerichten wordt vastgesteld.

Dat doel staat echter volledig los van de beslissing over de internering van de verdachte. Zoals hierboven werd vermeld, komt het de rechter toe na te gaan of de feiten die de beklaagde worden verweten, voldoen aan de materiële voorwaarden van een misdrijf dat het karakter van een misdaad of van een wanbedrijf vertoont, en of de persoon die naar hem is verwezen wel degelijk de dader van die misdaad of dat wanbedrijf is. Bovendien zal de rechter oordelen of het voor de bescherming van de samenleving nodig is dat de verdachte wordt geïnterneerd, op grond van het sociale gevaar dat deze vormt.

Een dergelijke beoordeling betreft niet de persoonlijke opvattingen van de magistraat in de zaak, zoals dat het geval is voor de beoordeling ten gronde van misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid. Aangezien de wetgever geen geldige reden had om de beslissing over de internering aan een kamer met drie rechters toe te kennen, kan die beslissing eveneens worden genomen door de raadkamer met één rechter, zonder dat de grondwettelijke beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie worden geschonden.

De wetgever vermocht redelijkerwijze de bevoegdheid tot het gelasten van de internering aan de onderzoeksgerechten toe te kennen, en zulks om een doeltreffende rechtsbedeling te waarborgen en meer bepaald om te vermijden dat de zaak onnodig naar het vonnisgerecht wordt verwezen wanneer het misdrijf is bewezen en de toestand van de verdachte duidelijk is.

Bovendien zijn bijzondere waarborgen van toepassing wanneer de raadkamer de internering uitspreekt. In de eerste plaats kunnen de onderzoeksgerechten hetzij ambtshalve, hetzij op de vordering van het openbaar ministerie of op verzoek van de verdachte en van zijn advocaat, gelasten dat getuigen en deskundigen zullen worden verhoord (artikel 9, eerste lid, van de wet van 1 juli 1964). Bovendien is op vraag van de verdachte de zitting van de onderzoeksgerechten openbaar, behalve in de gevallen waarin de openbaarheid gevaarlijk wordt geacht voor de orde en de goede zeden (artikel 9, tweede lid, van de voormelde wet). Ten slotte kunnen zowel het openbaar ministerie als de verdachte of zijn advocaat voor de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep instellen tegen de beschikkingen van de raadkamer waarbij de internering wordt gelast of geweigerd (artikel 8 van de voormelde wet). De kamer van inbeschuldigingstelling bestaat overigens uit drie raadsheren (artikel 109bis, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek).

A.2.4. Er bestaat bijgevolg een verband van evenredigheid tussen de beoogde doelen namelijk, wat betreft de misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid, het onpersoonlijke karakter van de rechtspraak en een opportune gedachtewisseling waarborgen (aangezien het om misdrijven gaat die de persoonlijke opvattingen van de magistraat in de zaak betrekken) en, wat de internering betreft, een doeltreffende rechtsbedeling tot stand brengen door overbodige procedures te vermijden, en de aangewende middelen, namelijk, enerzijds, de eis dat drie rechters over de grond van de zaak uitspraak doen in geval van een misdrijf tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid en, anderzijds, het toekennen van de bevoegdheid om de internering te gelasten aan een onderzoeksgerecht, zoals de raadkamer met één enkele rechter.

Het enige artikel, § XV, van de wet van 25 oktober 1919 schendt dus niet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

- B -

B.1.1. Het enige artikel, § XV, van de wet van 25 oktober 1919 bepaalt :

« De bevoegdheden van de raadkamer der rechtbank van eersten aanleg in strafzaken worden opgedragen aan eene kamer met één rechter. Er wordt uitspraak gedaan op verslag van den onderzoeksrechter, nadat de burgerlijke partij, de procureur des Konings en de beschuldigde zijn gehoord. De beschuldigde mag zich door een raadsman doen bijstaan. De rechter der kamer, belast met de uitspraak, doet, ten minste acht en veertig uren vooraf, plaats, dag en uur voor de verschijning, vermelden in een bijzonder ter griffie gehouden register. De griffier geeft daarvan kennis, bij aangetekenden brief, aan den beschuldigde en aan zijn raadsman, indien in een loop van het geding er een werd aangewezen.

Wanneer het onderzoek is afgelopen, worden de stukken ter griffie neergelegd ten minste acht en veertig uren vóór de beraadslaging van de kamer met de uitspraak belast; de beschuldigde en zijn raadsman zijn gerechtigd om daarvan inzage te nemen.

[...]

De raadkamer mag evenwel de persoonlijke verschijning bevelen en tegen deze beslissing kan geen enkel rechtsmiddel worden aangewend.

Zij wordt aan de betrokken partij betekend ten verzoeken van het openbaar ministerie, met dagvaarding om te verschijnen op de door de raadkamer vastgestelde datum. Verschijnt zij niet, dan wordt uitspraak gedaan bij verstek.

Wanneer echter in de zaak geen burgerlijke partij betrokken is kan de raadkamer, zonder verdere formaliteit dan het verslag van den onderzoeksrechter, op de eensluidende vordering van den procureur des Konings, de beschikkingen verlenen voorzien bij de artikelen 128 en 129 van het Wetboek van Strafvordering en bij artikel 4 der wet van 4 October 1867. »

B.1.2. Artikel 92, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt :

« Aan de kamers met drie rechters moeten worden toegewezen :

[...]

4° de strafzaken betreffende misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid;

[...] ».

B.1.3. Artikel 94 van het Gerechtelijk Wetboek, vóór de wijziging ervan bij de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek (in werking getreden op 2 oktober 1998), bepaalde :

« De raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg die zitting houdt in correctionele zaken kan bestaan uit één rechter. »

B.2. Uit de voormelde bepalingen blijkt dat er een verschil in behandeling bestaat tussen twee categorieën van verdachten van misdaden of wanbedrijven tegen de orde der familie of tegen de openbare zedelijkheid, namelijk, enerzijds, de verdachten van wie de internering wordt gelast door de raadkamer met een enkele rechter en, anderzijds, de verdachten die beoordeeld worden door een correctionele kamer met drie rechters.

B.3.1. Er bestaat een verschil tussen de beslissing om een verdachte te interneren en de beslissing waarbij ten gronde uitspraak wordt gedaan over de schuld van die verdachte.

B.3.2. Internering is een maatregel om ervoor te zorgen dat een geesteszieke geen schade meer kan toebrengen en, terzelfder tijd, om hem een curatieve behandeling te doen ondergaan. Internering is geen straf en kan enkel door de rechter worden uitgesproken indien de verdachte een feit heeft gepleegd dat als misdaad of wanbedrijf wordt aangemerkt, en indien hij op het ogenblik van de beslissing in een ernstige staat van geestesstoornis of van zwakzinnigheid verkeert, waarin hij zich onmogelijk kan beheersen.

B.3.3. Om te oordelen over de schuld moet de rechter nagaan of de feiten die de verdachte worden verweten, beantwoorden aan de materiële en morele voorwaarden van een misdrijf dat het karakter van een misdaad of van een wanbedrijf vertoont, of de persoon die naar hem is verwezen wel degelijk de dader ervan is en of hij bijgevolg hiervan de sancties moet ondergaan waarin de wet voorziet.

B.4.1. Het Hof moet oordelen of het verschil in behandeling dat voortvloeit uit de twee procedures waarin de wet voorziet, redelijk verantwoord is.

B.4.2. Uit de parlementaire voorbereiding van artikel 92 van het Gerechtelijk Wetboek blijkt dat de wetgever beoogde de strafzaken betreffende misdrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid aan de correctionele kamers met drie rechters toe te wijzen, om het « onpersoonlijke » karakter van de rechtspraak te waarborgen en tegelijkertijd een gedachtewisseling te waarborgen wanneer uitspraak wordt gedaan over misdrijven die de persoonlijke opvattingen van de magistraten kunnen betreffen (*Parl. St.*, Senaat, 1963-1964, Verslag Van Reepinghen, pp. 74-75).

B.4.3. De wetgever vermocht redelijkerwijze de bevoegdheid tot het gelasten van de internering aan de onderzoeksgerechten toe te kennen, om een doeltreffende rechtsbedeling te waarborgen en een verwijzing van de zaak naar het vonnisgerecht te vermijden, en bijgevolg lange en soms onmenselijke debatten, wanneer het misdrijf is bewezen en de geestestoestand van de verdachte duidelijk is (*Pasin.*, 1930, p. 82).

B.4.4. Het Hof stelt vast dat bijzondere waarborgen van toepassing zijn wanneer de raadkamer een internering uitspreekt. De onderzoeksgerechten kunnen hetzij ambtshalve, hetzij op de vordering van het openbaar ministerie of op verzoek van de verdachte en van zijn advocaat, gelasten dat getuigen en deskundigen zullen worden verhoord (artikel 9, eerste lid, van de wet van 1 juli 1964). De zitting van de onderzoeksgerechten is openbaar op vraag van de verdachte, behalve in de gevallen waarin de openbaarheid gevaarlijk wordt geacht voor de orde en de goede zeden (artikel 9, tweede lid, van de voormelde wet). Ten slotte kunnen zowel het openbaar ministerie als de verdachte of zijn advocaat voor de kamer van inbeschuldigingstelling hoger beroep instellen tegen de beschikkingen van de raadkamer waarbij de internering wordt gelast of geweigerd (artikel 8 van de voormelde wet). De kamer van inbeschuldigingstelling bestaat uit drie raadsheren (artikel 109*bis*, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek).

B.5. De prejudiciële vraag moet negatief worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Het enige artikel, § XV, van de wet van 25 oktober 1919 tot tijdelijke wijziging van de rechterlijke inrichting en van de rechtspleging voor de hoven en rechtbanken schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet, in zoverre het bepaalt dat de bevoegdheden van de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg in strafzaken aan een kamer met één rechter opgedragen worden, daaronder begrepen, met toepassing van artikel 7 van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, de bevoegdheid om de internering te gelasten van de verdachte die een feit, misdaad of wanbedrijf genoemd, heeft gepleegd, met name tegen de orde der familie of de openbare zedelijkheid.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 10 november 1999.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior